

Warszawa, dn. 08.10.2025 r.

Komitett Nauk Pedagogicznych
POLSKIEJ AKADEMII NAUK
Wydział I Nauk Humanistycznych i Społecznych

**Szanowna Pani
Barbara Nowacka
Minister Edukacji Narodowej**

Szanowna Pani Minister,

Komitett Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk (KNP PAN) i jego Komisja ds. Polityki Oświatowej i Interwencji Pedagogicznej oraz Sekcja Edukacji dla Bezpieczeństwa, pragnie przedstawić swoją opinię oraz propozycję dotyczącą przedmiotu „**Edukacja dla Bezpieczeństwa**” w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych.

Uzasadnienie

Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży stanowi podstawę prawidłowego rozwoju jednostki i całego społeczeństwa. Współczesny świat stawia przed najmłodszymi, młodym pokoleniem coraz więcej wyzwań i zagrożeń, we wszystkich sferach rozwoju, zarówno w przestrzeni fizycznej, jak i w środowisku cyfrowym. Dzieci, młodzież z natury są ciekawe świata, ale ich doświadczenie życiowe jest ograniczone. Nie zawsze potrafią przewidzieć skutki własnych działań ani ocenić, co jest dla nich zagrożeniem. Wchodząc w różne sytuacje w życiu realnym i w Internecie – kierują się emocjami i impulsem.

Dlatego już od pierwszych etapów edukacji konieczne jest powszechne, systematyczne i obowiązkowe dostarczanie wiedzy, nabywanie umiejętności i zdobywanie kompetencji w zakresie bezpieczeństwa osobistego, swoich bliskich, otoczenia.

Brak wiedzy, umiejętności dotyczącej podstawowych zasad zachowania bezpieczeństwa w sytuacjach kryzysowych może doprowadzić do tragicznych skutków. Edukacja pozwala minimalizować te ryzyka, a im wcześniej dziecko nauczy się rozpoznawać zagrożenia, tym lepiej będzie przygotowane do radzenia sobie w dorosłości.

Doświadczenia historyczne Polski, a nade wszystko jej usytuowanie geopolityczne, wydarzenia ostatnich kilku lat w zakresie skutków zagrożeń niemilitarnych, [powódzie, katastrofy komunikacyjne, środki psychoaktywne, Internet (cyberprzemoc, nieodpowiednie

treści, kontakt z nieznanymi, uzależnienia od gier i mediów) i te z ostatnich dni militarne w stosunku do Polski wskazują na pilną potrzebę zadbania, zapewnienia bezpieczeństwa jednostce, grupie społecznej, poprzez wiedzę i umiejętności zachowania się na wypadek takich zagrożeń.

Reakcje poszczególnych grup społecznych, komunikacja w mediach społecznościowych wskazuje na brak podstawowej wiedzy, znajomości reagowania, zachowania się na wypadek różnorodnych sytuacji kryzysowych, a w szczególności związanych z sytuacją kryzysową jaką jest konflikt zbrojny.

Warto wykorzystać i kontynuować tradycje minionych okresów, do szkolenia w zakresie bezpieczeństwa¹.

Doceniając działania Ministerstwa Edukacji Narodowej na rzecz edukacji dla bezpieczeństwa², proponujemy, aby po zmianie podstawy programowej w tym zakresie zwiększony był poziom, zakres i wymiar czasowy edukacji, przedmiotu „Edukacja dla Bezpieczeństwa”³.

Proponujemy, aby rodzaj edukacji/przedmiot był realizowany w klasach I i IV w formule 10 godzin dydaktycznych dla cyklu kształcenia i w klasie VIII szkoły

¹ Olbrzymią rolę w kształtowaniu postaw patriotycznych, edukacji dla bezpieczeństwa odegrały organizacje takie jak: „Strzelec”, „Sokół”, „Drużyny Bartoszwów”, „Związek Harcerstwa Polskiego”. To członkowie Związku Strzeleckiego i Polskich Drużyn Strzeleckich stanowili podstawę Legionów Polskich walcząc o niepodległość i stanowiąc podstawę do działalności Polskiej Organizacji Wojskowej (POW). W odrodzonym państwie polskim dawały i kształtowały postawę odpowiedzialności za sprawy bezpieczeństwa. Ten system wychowania i edukacji został pozytywnie zweryfikowany w niezwykle trudnej złożonej sytuacji w czasie wojny. To młodzież przygotowana do działań w ekstremalnych warunkach, poniosła ofiarę, ale stanowiła najbardziej wartościowe zasoby do obrony państwa. Stała się podstawą do utworzenia Szarych Szeregów, oddziałów „Zośka” „Parasol”, „Osa”, tworząc elitarne oddziały Armii Krajowej „Parasol” i „Zośka”.

W okresie trwającej jeszcze II wojny światowej i po jej zakończeniu edukację wojskową realizowano od 14 lutego 1945 - Przystosowanie wojskowe, Dekret Prezydenta Krajowej Rady Narodowej z dnia 16 stycznia 1946 roku o powszechnym obowiązku wychowania fizycznego i przystosowania wojskowego (Dz.U. z 1946 r. nr 31, poz. 195), 1948 rok - Powszechna Organizacja Służba Polsce, 1952 - Przystosowanie wojskowe, 1967 - 2012 Przystosowanie obronne.

² Tworzenie w szkołach ponadpodstawowych Oddziałów Przygotowania Wojskowego (OPW).

Od stycznia 2020 r. szkoły ponadpodstawowe mają możliwość wystąpienia do Ministra Obrony Narodowej z wnioskiem o udzielenie zezwolenia na utworzenie oddziałów przygotowania wojskowego (OPW).

Realizacja programu „Edukacja z wojskiem” kierowany do uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych od 2025 roku.

Realizacja Programu Edukacyjnego "Ratujemy i Uczymy Ratować" od kwietnia 2006 roku, skierowanego do klas I-III w szkołach podstawowych i wiele innych.

³ Przedmiot Przystosowanie Obronne (PO) realizowany w szkołach podstawowych klasy VII i VIII, szkołach ponadpodstawowych, ponadgimnazjalnych.

Przedmiot Przystosowanie Obronne (PO) usunięto ze szkół ponadgimnazjalnych 1 września 2012 roku.

Przedmiot Edukacja dla bezpieczeństwa został wprowadzony zamiast przystosowania obronnego od 1 września 2009 roku w gimnazjum do 2019 roku. Od 1 września 2012 roku obowiązywał w szkole ponadgimnazjalnej. Od 2018 nauczany jest również w VIII klasach szkół podstawowych. Jest przedmiotem obowiązkowym, nauczany w ósmej klasie szkoły podstawowej oraz pierwszej klasie szkoły ponadpodstawowej (liceum, technikum, szkoła branżowa) w wymiarze jednej godziny tygodniowo.

podstawowej oraz pierwszej i ostatniej klasie szkoły ponadpodstawowej (liceum, technikum, szkoła branżowa) w wymiarze jednej godziny tygodniowo.

Aktualne wyzwania i zagrożenia wymagają uzupełniania treści nauczania o problematykę związaną z obronnością państwa, nabyciem umiejętności przygotowania uczniów do radzenia sobie w różnych sytuacjach kryzysowych, spowodowanych zagrożeniami niemilitarnymi jak i wywołanymi działaniami wojennymi, a w tym z użyciem Broni Masowego Rażenia (BMR), w zakresie topografii terenu, strzelaniem w postaci wirtualnej, ASG i realnej, ratownictwa, ochrony ludności i obrony cywilnej, pomocy, dezinformacji, propagandy i bezpieczeństwa informacji, przeciwdziałania zagrożeniom, bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni.

Poziom ostatnich klas szkół ponadpodstawowych podyktowany jest uzyskaniem przez młodzież pełnoletności oraz uczestnictwa w kwalifikacji wojskowej, a ponadto bardziej świadomym wyborem kształcenia zawodowego na poziomie wyższym, lub aktywności zawodowej.

Kompleksowe przygotowanie uczniów do reagowania na zagrożenia i wyzwania współczesnego świata winno znaleźć swoje odzwierciedlenie w programie przedmiotu Edukacja dla bezpieczeństwa, a tematyka związana z bezpieczeństwem winna być obecna również w treściach nauczania innych przedmiotów w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych.

Przewodnicząca
Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk

Prof. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska